ECLI:LV:AT:2023:1107.A43010911.9.S
Lieta Nr. A43010911, SKA-55/2023
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2023.gada 7.novembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Veronika Krūmiņa, senatores Dzintra Amerika un Diāna Makarova

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „Tovtra" pieteikumu par zaudējumu atlīdzināšanu, sakarā ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas kasācijas sūdzību un SIA „Tovtra" pretsūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 30.augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gadā elektroenerģijas ražotāji, kas ražoja elektroenerģiju mazajās hidroelektrostacijās, pamatojoties uz Elektroenerģijas tirgus likuma 30.panta pirmo daļu, vērsās Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijā (turpmāk – Regulators) ar prasību palielināt tarifus saistībā ar elektroenerģijas obligātā iepirkuma cenas noteikšanu. Tomēr Regulators atteicās to darīt. Tas savukārt bija pamats, lai elektroenerģijas ražotāji vērstos tiesā, kura lēma tiem par labu. Tiesa atzina, ka Regulatora kompetence noteikt elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu izrietēja no tām pašām tiesību normām, kurās tā bija ietverta līdz Elektroenerģijas tirgus likuma spēkā stāšanās brīdim, jo likumdevēja mērķis bija saglabāt atbilstoši Enerģētikas likumam iepriekš piešķirtās tiesības. Rezultātā Regulators pieņēma lēmumu, ar kuru tas palielināja mazajām hidroelektrostacijām piemērojamos pārdošanas tarifus. Taču šis lēmums bija piemērojams tikai pēc 2010.gada 31.marta.

2011.gadā pieteicēja SIA „Tovtra" vērsās ar iesniegumu Regulatorā un lūdza atlīdzināt zaudējumus, kurus veido starpība starp faktisko cenu un augstāko cenu, ko Regulatoram būtu vajadzējis noteikt par laikposmu no 2006.gada līdz 2010.gadam, jo laikā no 2006.gada 1.marta līdz 2010.gada 1.aprīlim Regulators prettiesiski nebija pieņēmis nevienu lēmumu par cenu palielināšanu. Tā kā Regulators atteica atlīdzināt zaudējumus, pieteicēja vērsās tiesā ar pieteikumu par zaudējumu atlīdzināšanu.

[2] Ar Administratīvās apgabaltiesas spriedumu pieteikums daļēji apmierināts. Tiesa atzina, ka Regulators ar savu prettiesisko rīcību cēloņsakarībā ir nodarījis pieteicējai zaudējumus, kas atlīdzināmi no Regulatora budžeta. Vienlaikus tiesa secināja, ka zaudējuma atlīdzinājuma izmaksa ir saistīta ar valsts atbalstu, kas saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (turpmāk – LESD) 108.panta 3.punktu un Padomes 2015.gada 13.jūlija Regulu (ES) 2015/1589, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta piemērošanai, kā jauns atbalsts jāpaziņo Eiropas Komisijai. Līdz ar to, lai novērstu prettiesiska valsts atbalsta izmaksu, pieteicējas tiesības uz zaudējumu atlīdzinājumu ir nodrošināmas ar priekšnoteikumu, ja Eiropas Komisija pieņem lēmumu, kas atļauj šādu atbalstu, vai ir uzskatāms, ka šāds lēmums ir pieņemts.

[3] Regulators iesniedza kasācijas sūdzību par tiesas spriedumu daļā, ar kuru pieteicējas prasība apmierināta. Sūdzībā norādīts, ka tiesa nav pareizi interpretējusi LESD 108.panta 3.punktu, nav piemērojusi Komercdarbības atbalsta kontroles likuma (kas bija spēkā no 2003.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 1.jūlijam) 35.panta otro daļu kopsakarā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 6.panta otro daļu, kā arī nav piemērojusi Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumu Nr. 262 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību" 63.^{8}punktu. Regulatora ieskatā tiesa ir pārkāpusi arī Administratīvā procesa likuma 254.panta otro daļu un 264.pantu. Savukārt sprieduma izpilde paredz Regulatoram pārkāpt likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 30.panta otro daļu.

[4] Par Regulatora kasācijas sūdzību lietas dalībnieki tika aicināti sniegt paskaidrojumus. Finanšu ministrija uzskata kasācijas sūdzību par pamatotu. Savukārt pieteicēja un Ekonomikas ministrija paskaidrojumus nav sniegušas.

[5] Pieteicēja iesniedza pretsūdzību par tiesas spriedumu daļā, ar kuru nospriests, ka zaudējumi ir atlīdzināmi, ja saņemts Eiropas Komisijas lēmums, kā arī uzdots Ekonomikas ministrijai iesniegt Eiropas Komisijai attiecīgu komercdarbības atbalsta paziņojumu. Pieteicējas ieskatā tiesa kļūdaini konstatējusi, ka zaudējumu atlīdzinājums ir jauns atbalsts LESD 108.panta 1.punkta izpratnē (iespējams, domāts 107.panta 1.punkts), un nepareizi piemērojusi spēkā esošā Komercdarbības atbalsta kontroles likuma 5.pantu gan par periodu līdz 2007.gada 1.jūlijam, gan pēc tā. Pieteicēja uzskata, ka tiesa nav ņēmusi vērā Padomes 1999.gada 22.marta Regulas (EK) Nr. 659/1999, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus EK līguma 93.panta piemērošanai, 1.panta „b" punkta „v" apakšpunktu, kurā definēts „pastāvoša atbalsta" jēdziens. Pat ja pieņemtu, ka pēc tirgus atvēršanas 2007.gada 1.jūlijā obligātais iepirkums kļuva par atbalstu arī attiecībā uz pieteicēju, tad tas būtu uzskatāms par „pastāvošu atbalstu" šīs regulas 1.panta „b" punkta „iv" apakšpunkta izpratnē.

[6] Lietas dalībnieki tika aicināti sniegt paskaidrojumus par pretsūdzību. Finanšu ministrija un Regulators uzskata pretsūdzību par nepamatotu. Savukārt Ekonomikas ministrija paskaidrojumus nav sniegusi.

[7] Senāts apturēja tiesvedību lietā, līdz stājās spēkā Eiropas Savienības Tiesas spriedums analoģiskā lietā Nr. A43007011, kurā Senāts uzdeva prejudiciālos jautājumus. Atbildes uz jautājumiem Eiropas Savienības Tiesa sniedza 2023.gada 12.janvāra spriedumā apvienotajās lietās „DOBELES HES", C-702/20 un C-17/21, ECLI:EU:C:2023:1.

[8] Regulators, Ekonomikas ministrija un Finanšu ministrija sniedza viedokļus par Eiropas Savienības Tiesas sprieduma ietekmi uz kasācijas tiesvedību izskatāmajā lietā.

Motīvu daļa

[9] Regulators kasācijas sūdzībā izteicis lūgumu izskatīt lietu mutvārdu procesā.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 339.panta pirmajai daļai lietu kasācijas instancē parasti izskata rakstveida procesā. Tas nozīmē, ka procesa dalībniekam, lūdzot lietu izskatīt mutvārdu procesā, šāds lūgums jāmotivē. Regulators savu lūgumu nekādi nav motivējis, vien vispārīgi norādījis uz lietā risināmo jautājumu sarežģītību un nozīmīgumu, līdz ar to Senātam nav objektīvas iespējas izvērtēt šāda lūguma pamatotību. Vienlaikus Senāts arī nekonstatē nepieciešamību izskatīt lietu mutvārdu procesā, jo tajā risināmi vienīgi tiesību jautājumi, kas vairs neprasa papildu paskaidrojumus vai informācijas iegūšanu. Ievērojot minēto, lieta tiek izskatīta rakstveida procesā.

[10] Senāts konstatē, ka kasācijas sūdzībā norādīta virkne to pašu argumentu, kurus Regulators izteicis arī citās kasācijas sūdzībās, kas iesniegtas analogās lietās par zaudējumu atlīdzināšanu sakarā ar Regulatora prettiesisko rīcību, nenosakot elektroenerģijas realizācijas vidējos tarifus, – tostarp lietā Nr. A43007011.

Proti, Regulators argumentē, ka tiesa ir kļūdaini sajaukusi zaudējumu atlīdzināšanas prasījuma izskatīšanas kārtību ar jauna valsts atbalsta piešķiršanu, neveicot valsts atbalsta pasākuma jēgpilnu un sistēmisku sākotnējo izvērtējumu. Regulatora ieskatā tiesa, taisot spriedumu, nav izvērtējusi arī pārkompensācijas risku, t. i., nav vērtējusi, vai zaudējumu atlīdzinājuma izmaksa nerada pieteicējai pārkompensāciju, kā dēļ atlīdzinājuma izmaksa vispār nebūtu pieļaujama, un tamdēļ pieteikums būtu noraidāms. Tāpat Regulators uzskata, ka sprieduma izpilde nozīmētu tam pārkāpt likumu, jo paredz atlīdzinājuma izmaksu no Regulatora budžeta, kas ir izlietojams pavisam citiem mērķiem. Regulators arī norāda, ka tiesa spriedumā nav noteikusi termiņu, kādā zaudējumu atlīdzība ir izmaksājama.

[11] Senāts konstatē, ka arī pretsūdzībā pieteicēja paudusi virkni tos pašus argumentus, kas jau izteikti citās pretsūdzībās, kuras analogās lietās – tostarp lietā Nr. A43007011 – iesnieguši citi pieteicēji, bet kurus pārstāv viena un tā pati pilnvarotā persona – arī šajā lietā pieteicēju.

Proti, no pretsūdzības izriet pieteicējas iebildumi pret tiesas secinājumu, ka zaudējumu atlīdzība atbilst valsts atbalsta pazīmēm, un tāpēc pirms jebkādas šādas summas izmaksas valstij ir pienākums par to paziņot Eiropas Komisijai. Pieteicējas ieskatā – pat ja prasītais labums būtu valsts atbalsts – tas būtu nevis jauns, bet gan pastāvošs atbalsts, – tāds, par kuru valstij nav jāpaziņo Eiropas Komisijai. Attiecīgi pieteicēja iebildusi pret tiesas spriedumā noteikto paziņošanas priekšnoteikumu zaudējumu atlīdzinājuma izmaksai.

[12] Senāts konstatē, ka šajā lietā pārsūdzētā tiesas sprieduma motivācija, Regulatora kasācijas sūdzības argumenti un pieteicējas pretsūdzības argumenti, kā arī lietas dalībnieku sniegtie paskaidrojumi pēc būtības ir tādi paši kā jau iepriekš Senātā izskatītā analoģiskā lietā Nr. A43007011. Attiecīgi Senāts ņem vērā to, ka ar Senāta 2023.gada 18.oktobra spriedumu lietā Nr. SKA-14/2023 Regulatora kasācijas sūdzības un pieteicējas pretsūdzības argumenti jau ir novērtēti kā nepamatoti. Senāts atzīst, ka minētā sprieduma motīvu daļa *mutatis mutandis* ir vienlīdz attiecināma arī uz izskatāmo gadījumu.

Tā kā konkrētajā gadījumā nav konstatējami tādi argumenti, uz kuriem izskatāmajā lietā būtu jāatbild atšķirīgi, Senātam nav pamata arī atkāpties no iepriekš izteiktajām atziņām un secinājumiem. Tālab procesuālās ekonomijas nolūkā nav lietderīgi šajā spriedumā uz tiem pašiem argumentiem atbildēt vēlreiz no jauna.

Ievērojot to, ka izskatāmā lieta visos būtiskajos apstākļos saskan ar apstākļiem analogā lietā, kurā Senāts uz Regulatora un pieteicējas argumentiem jau ir detalizēti atbildējis, atzīstot tos par nepamatotiem, Senātam nav pamata šajā lietā apšaubīt apgabaltiesas sprieduma tiesiskumu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta pirmās daļas 1.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atstāt Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 30.augusta spriedumu negrozītu, bet Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas kasācijas sūdzību un SIA „Tovtra" pretsūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

V. Krūmiņa Dz. Amerika D. Makarova